

Murat Yetkin

Kıbrıs'ta kaçan fırsat AB ile arayı daha da açıyor

11 Temmuz 2017

İstanbul'da toplanan Dünya Petrol Kongresine dün, 10 Temmuz'da hitap eden Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, Kıbrıs görüşmelerinin geçen hafta sonu çökmesiyle "büyük bir fırsat kaçırıldığını" söyledi.

Gerçekten de bu defa sanki herkes bir anlaşma çıkacağını bekliyordu. Sadece Kıbrıs Türk ve Rum hükümetleri değil, 1960 kuruluş anlaşmasının garantör ülkeleri Türkiye, Yunanistan ve İngiltere de yıllar sonra bir araya gelmiş ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri gözetiminde İsviçre de görüşüyordu. Görüşmeler son anda Kıbrıs Rum hükümetinin anlaşmaktan caymasıyla çöktü; izleyebildiğimiz kadarıyla Kıbrıs Rum gazeteleri dahi cumhurbaşkanları Nikos Anastasiadis'i suçluyor.

Erdoğan dün konuya enerji açısından yaklaştı. Malum, Kıbrıs Rum hükümeti Adanın güneyinde bulunan doğal gaz yataklarının işletilmesi için Türkiye'nin bütün itirazlarına rağmen lisans veriyor. Amerikan Noble, İsrail ortaklığıyla Delek ve en son Fransız Total şirketleri bu lisansa sahip. Amerikan Exxon, İtalyan ENI, İngiliz BP ve İngiliz-Hollanda ortaklığı Shell gibi dev şirketler de Kıbrıs gazıyla ilgileniyor.

Ancak Kıbrıs'taki gaz yatakları tek başına sivilaştırılmış doğal gaz tesisi inşa etmek için ekonomik değil. Bir yol, İsrail açıklarında bulunan doğal gazı boru hatlarıyla Kıbrıs'a oradan da Yunanistan üzerinden Avrupa pazarlarına iletmek. Ancak Kıbrıs adasıyla Yunanistan arasındaki mesafe uzun... İsrailliler bir süredir Kıbrıs gazıyla birlikte kendi gazlarının da Kıbrıs'tan Türkiye'ye dönecek bir boru hattıyla Avrupa'ya naklinin en kısa yol olduğunu söylüyorlardı.

Kıbrıs görüşmelerinin uzlaşmayla sonuçlanması bu açıdan da, yani Doğu Akdeniz'in barış ve güvenliği yanı sıra kalkınması açısından da ümit ediliyordu.

Erdoğan'ın dün "fırsatın kaçırıldığını" söylerken Doğu Akdeniz vurgusu yapmasının arkasında bu vardı.

Keza "Kimi enerji şirketlerinin Rum kesiminin atmakta olduğu sorumsuzca adımların bir parçası olmaları kesinlikle anlayışla karşılanamaz" darken de bu konudan söz ediyordu. Konuşmasındaki "yeni gerginliklerden kaçınma" ve "Türkiye gibi bir dostu kaybetme riski" uyarıları ise, Kıbrıs Rum hükümetinin bu ay içinde, Türkiye'nin itirazına rağmen delme işlemini başlatma niyetini hedef alıyordu.

Erdoğan "Kıbrıs kaynaklarının adadki tüm taraflara ait olması" gerektiği mesajını verirken dinleyiciler arasında, daha kısa süre öncesine dek Amerikan enerji devi Exxon'un başında bulunan ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'un bulunması önemliydi.

ABD ve Rus enerji bakanlarının yanı sıra, İsrail enerji bakanının da yarın Kongre çerçevesinde İstanbul'da olması bekleniyor.

Ancak Kıbrıs görüşmelerinin çökmesinin Türkiye açısından en az enerji boyutu kadar önemli bir de Avrupa Birliği (AB) boyutu var.

Türkiye ile AB arasında ipler zaten yeterince gergin. Daha geçen hafta Avrupa Parlamentosu AB Konseyi'nden üyelik müzakerelerini kesmesini istedi. Ankara "Karar bağlayıcı değil, yok hükmünde" diyor, burası doğru ama o doğruluk verilen mesajın acılığını, sertliğini azaltmıyor. Avrupa'dan Türkiye'ye verilen mesaj "Demokrasiniz geriliyor" mesajıdır.

AB'nin Türkiye'ye yaklaşımı zaten çok sorunlu olageldi. 2004'de verilen Kıbrıs sözünün tutulmaması, 2005'te herkese toptan açılan müzakerelerin fasıllara bağlanması, 2007'de Merkel-Sarkozy çıkışıyla Türkiye'nin dışarıya itilmeye çalışılması ilk ağızda sayılabilecek haksızlıklar. Yakın zamanda AB'nin 15 Temmuz hain darbe girişimi karşısında sergilediği ve sonradan özeleştiri yaptığı ikircikli tutumu da buna örnek verilebilir.

Tabii 15 Temmuz ardından ilan edilen olağanüstü hal ile bazı hak ve özgürlüklerin askıya alınması, siyasetçi ve gazeteci-yazarların tutuklanması, AB ilkelerinin darbe girişimi ardından kendisine sığınan subayları iade etmemesi gibi gelişmeler de ilişkileri adeta zehirliyor.

Bunun karşısında AB ile Türkiye arasında 2016'da imzalanan mülteci kontrolü anlaşmasının getirdiği bir zorunluluk var, iplerin tamamen kopmamasını sağlayan ve bir de Suriye iç savaşı nedeniyle mecbur kalınan terörle ortak mücadele gereği.

Ancak o anlaşmaya göre vize serbestliği yanı sıra yeni müzakere fasılları açılması da öngörülüyordu. Yeni fasıllar açılması önünde Türkiye'deki demokrasinin kalitesinin düşmesi ne kadar etkense, Kıbrıs Rum hükümetinin vetosu da o kadar etken. Örneğin şu anda belki en çok konuşulması gereken yargı ve hak ve özgürlükler fasılları Kıbrıs Rum vetosu altında. Hatta yenilenmesi öngörülen Gümrük Birliği anlaşması bile.

Dolayısıyla Kıbrıs görüşmelerinin çökmüş olması, yalnızca enerji projeleri açısından değil, Türkiye'nin AB ile ilişkilerindeki uçurumu daha da büyütmesi açısından da ciddi bir gelişme.